

نگاهی به جشنواره بین‌المللی فیلم رشد

نیم قرن رشد

روح‌الله مال میر، کارشناس ارشد هنرهای نمایشی

جشنواره بین‌المللی فیلم رشد؛ کهن‌ترین جشنواره در وزارت آموزش و پرورش

برگزاری جشنواره‌های فیلم، یکی از مهم‌ترین رویدادهای هنری در ایران است که سال‌هاست با عنوان‌ها و سطوح متفاوت برگزار می‌شود و شور و شوق و آفری را در جامعه هنری برمی‌انگیزد؛ جشنواره‌هایی همچون جشنواره فیلم فجر که هر ساله سازمان سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار می‌کند یا جشنواره‌های فیلم کودک و نوجوان و جشنواره ملی سینمای ایران. در این میان، جشنواره بین‌المللی فیلم رشد از قبل از انقلاب اسلامی، به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین جشنواره‌های هنری در زمینه فیلم و سینما برگزار شده است و همچنان برگزار می‌شود. مخاطبان خاص آن نیز دانش‌آموزان، معلمان و فعالان عرصه تعلیم و تربیت هستند. این جشنواره هر سال با مدیریت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، با هدف شناسایی، انتخاب و معرفی فیلم‌های برتر علمی، آموزشی و تربیتی برگزار می‌شود و خردادامه امسال هم فراخوان پنجاهمین دوره آن منتشر شد.

نگاهی به تاریخچه برگزاری جشنواره بین‌المللی فیلم رشد

نخستین بار در سال ۱۳۴۲ شمسی (۱۹۶۳ میلادی)، اداره فعالیت‌های سمعی و بصری وزارت آموزش و پرورش، جشنواره بین‌المللی فیلم رشد را در تهران برگزار کرد. نام رسمی این جشنواره در ابتدا «فستیوال بین‌المللی فیلم‌های آموزنده» بود، اما پس از پنج دوره برگزاری، واژه «جشنواره» برای نخستین بار در زبان فارسی برای نامیدن این رویداد به‌کار گرفته شد و بدین ترتیب نام جشنواره در دوره ششم، در سال ۱۳۴۸، به «جشنواره بین‌المللی فیلم‌های آموزشی» تغییر یافت. پانزدهمین دوره و نخستین دوره برگزاری آن پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با چند سال وقفه، با نام «جشنواره بین‌المللی فیلم‌های آموزشی و تربیتی»، با شرکت بیست‌ویک کشور، در سال ۱۳۶۴ هم‌زمان با

هفته معلم، از ۱۲ تا ۱۹ اردیبهشت ماه در تهران و در محل موزه هنرهای معاصر برگزار شد. از دوره بیستم، نام جشنواره به نام کنونی آن، یعنی «جشنواره بین‌المللی فیلم‌های علمی، آموزشی و تربیتی رشد» تغییر کرد و جشنواره همچنان با این عنوان به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

بخش‌های رقابتی جشنواره بین‌المللی فیلم رشد

جشنواره بین‌المللی فیلم رشد هر ساله فیلم‌های تولیدشده در زمینه‌های علمی، آموزشی و تربیتی را در چهار بخش دریافت و بررسی می‌کند.

الف. بین‌الملل

ب. معلمان فیلم‌ساز

ج. دانشجو معلمان فیلم‌ساز

د. دانش‌آموزان فیلم‌ساز

در بخش بین‌الملل، علاوه بر فیلم‌سازان داخل کشور، فیلم‌سازان بسیاری از کشورهای دیگر از جمله آلمان، استرالیا، انگلیس، فرانسه و ایتالیا در این جشنواره شرکت می‌کنند. اما بخش‌های معلمان، دانشجو معلمان و دانش‌آموزان بخش‌های ملی این جشنواره‌اند و چند سالی در این بخش، به دلایلی، اثری از کشورهای دیگر دریافت و پذیرفته نشده بود تا اینکه در دوره چهارم و نهم این بخش‌ها نیز وارد رقابت بین‌المللی شدند و پس از اعلام فراخوان دوره چهارم و نهم، تعدادی از فیلم‌های فرهنگیان و دانش‌آموزان خارج از کشور نیز در این بخش پذیرفته شدند. این یعنی همه فرهنگیان و دانشجو معلمان سراسر کشور ایران می‌توانند فیلم‌های کوتاه، نیمه‌بلند و بلند خود را برای شرکت در جشنواره، در زمان اعلام‌شده توسط فراخوان، به دبیرخانه جشنواره بفرستند. همچنین، دانش‌آموزان

تدوینگر، بهترین جلوه‌های ویژه، بهترین موسیقی متن و بهترین بازیگر تعلق می‌گیرد.

جوایز ویژه نهادها

در این بخش، وزارتخانه‌ها، نهادهای بین‌المللی (آی‌سسکو، صلیب سرخ و ...)، سازمان‌ها، مؤسسات و بنیادهای دولتی و غیردولتی جوایز ویژه‌ای به فیلم‌های برگزیده اهدا خواهند کرد.

بیست کلید طلایی ساخت فیلم برای فرهنگیان فیلم‌ساز

۱ یکی از کلیدهای موفقیت در ساخت فیلم، جدا از زیاد فیلم دیدن، فیلم‌های خوب را زیاد دیدن است. فیلم‌های خوب را زیاد ببینید؛ چه فیلم‌های کوتاه و چه بلند. توصیه می‌کنیم نمونه فیلم‌های برگزیده جشنواره‌های فیلم رشد را تهیه کنید و با دقت ببینید.

۲ فیلم‌سازی دو ویژگی مهم می‌خواهد؛ استعداد و تخصص. اگر احساس می‌کنید استعدادش را دارید به سراغ کلاس‌های آموزش فیلم‌سازی بروید و یا به صورت نظری و عملی، زیر نظر یک دوست، مربی، استاد یا آموزشگاه تجربه کسب کنید.

۳ قبل از شروع فیلم‌برداری حتماً به فیلم‌نامه نیاز دارید. برای داشتن فیلم‌نامه خوب نمی‌توان داشتن ایده جذاب را نادیده گرفت. ایده‌های اطراف خود را کشف کنید. این ایده می‌تواند در کلاس درس شما یا در حیاط مدرسه در ذهن شما جرقه بزند. اگر ایده‌ای را کشف کردید، حتماً آن را یادداشت کنید و برای تبدیل آن به فیلم‌نامه‌ای خوب و جذاب، روی آن فکر کنید.

و مقرراتی دارد که برای شرکت در آن لازم است به آن‌ها توجه کنید:

۱. تکمیل فرم الکترونیکی فراخوان و دریافت کد رهگیری از سایت جشنواره به نشانی Festival.roshd.ir

۲. قالب‌های مستند، مستند علمی آموزشی، داستانی کوتاه، داستانی بلند و پویانمایی پذیرفته می‌شوند و حتماً باید مضمون‌های علمی، آموزشی و تربیتی داشته‌باشند.

۳. محدودیتی در تعداد آثار ارسالی وجود ندارد، اما از تاریخ تولید فیلم نباید بیشتر از دو سال گذشته باشد.

۴. کارگردانان فیلم‌های بخش فرهنگیان حتماً باید فرهنگی و نیروی رسمی وزارت آموزش و پرورش باشند (ارائه کپی حکم کارگزینی برای فیلم‌سازان فرهنگی الزامی است).

۵. فیلم‌هایی که کارگردانان آن‌ها دانش‌جو معلم باشند، در گروه دانش‌جو معلمان فیلم‌ساز بررسی و داوری خواهند شد. (ارائه گواهی و حکم از پردیس فرهنگیان برای فیلم‌سازان این گروه الزامی است).

جوایز جشنواره در بخش فرهنگیان

الف. فیلم برگزیده اول: تندیس زرین جشنواره به همراه جایزه نقدی

ب. فیلم برگزیده دوم: تندیس سیمین جشنواره به همراه جایزه نقدی

پ. فیلم برگزیده سوم: دیپلم افتخار به همراه جایزه نقدی

ت. در هر بخش، بنا به نظر هیئت داوران، جوایز ویژه‌ای (تندیس یا دیپلم افتخار به همراه جایزه نقدی) به بهترین فیلم‌نامه یا متن پژوهشی، بهترین تهیه‌کننده، بهترین تصویربرداری یا فیلم‌برداری، بهترین

دختر و پسر دوره دوم متوسطه برای شرکت در بخش دانش‌آموزی می‌توانند با کمک اولیا، مربیان و معلمان خود در داخل و خارج از مدرسه فیلم تولید و در جشنواره شرکت کنند.

امسال نیز فراخوان پنجاهمین جشنواره بین‌المللی فیلم رشد در شهریورماه ۱۳۹۹ اعلام شده و فرصت ارسال اثر تا نیمه آبان‌ماه جاری برای علاقه‌مندان به شرکت در این جشنواره مخصوصاً معلمان فیلم‌ساز باقی است.

از جمله ویژگی‌های بارز فیلم‌های دانش‌آموزان و فرهنگیان، توجه به مسائل آموزشی و تربیتی در محیط مدرسه است. از آنجا که فرهنگیان و دانش‌آموزان فیلم‌ساز به چشم شیشه‌ای مسلح هستند و قادرند نقاط قوت و ضعف موجود در نهاد آموزش و پرورش را بیشتر و بهتر از سایر افراد بشناسند و به دیگران معرفی کنند، می‌توان گفت جنبه کاربردی این آثار در کلاس‌های درس دانش‌آموزان و سایر جلسات کارشناسان و متولیان تعلیم و تربیت بیش از سایر فیلم‌های بخش بین‌الملل جشنواره است.

ضوابط و مقررات آیین‌نامه جشنواره بین‌المللی فیلم رشد برای فرهنگیان فیلم‌ساز

اگر شما آموزگاران، معلمان و دبیران محترم سراسر کشور با هنر فیلم و فیلم‌سازی آشنایی دارید و تاکنون در بخش فرهنگیان فیلم‌ساز جشنواره بین‌المللی فیلم رشد شرکت نکرده‌اید، می‌توانید از همین حالا خود را برای شرکت در پنجاه و یکمین دوره این جشنواره کهن آماده کنید. این جشنواره نیز مثل همه جشنواره‌های دیگر ضوابط

۱۴ انتخاب کنید قالب مناسب و منطقی برای ایده و موضوع فیلم‌نامه شما کدام است: داستانی؟ مستند؟ پویانمایی؟ شاید هم ناهنگ! باید بین موضوع و قالب فیلم تناسب لازم برقرار باشد.

۱۵ هنگام نوشتن فیلم‌نامه، مخاطب فیلم خود را از نظر رده سنی مشخص کنید. اگر فیلم برای کودکان است، کار شما خیلی سخت‌تر می‌شود. خوب دقت کنید که متن فیلم‌نامه شما بتواند با مخاطب اصلی خود ارتباط لازم را برقرار کند.

۱۶ در حین نگارش فیلم‌نامه و پیش از آن و هنگام تولید فیلم، حتماً از افراد باتجربه مشاوره بگیرید. این فرد می‌تواند همکار شما، استاد شما یا کارگردانی حرفه‌ای باشد.

۱۷ لازم نیست حتماً فیلم‌نامه را خود شما نوشته باشید. جست‌وجو کنید و یک متن خوب و جذاب برای ساخت فیلم انتخاب کنید. به هیچ وجه فیلم‌نامه‌ها یا داستانک‌هایی را که قبلاً چندین و چند بار به فیلم تبدیل شده‌اند، انتخاب نکنید، چون تماشایی با دیدن آغاز فیلم، خیلی زود با فیلم شما خداحافظی می‌کند.

۱۸ آوردن منبع، مأخذ یا طرح و ایده اولیه مورد استفاده در فیلم، در تیتراژ فیلم ضروری است. تصور کنید فیلم کوتاهی در بخش مسابقه پذیرفته می‌شود و داوران پس از بررسی آن را حائز دریافت تندیس زرین معرفی می‌کنند. چند لحظه بعد، دبیر جشنواره یک نمونه پوستر از فضای مجازی دانلود می‌کند و مشخص می‌شود ایده، پیام و محتوای فیلم انتخاب شده برای تندیس زرین، کاملاً از آن پوستر برداشت شده است، بدون اینکه کارگردان محترم در تیتراژ فیلم اشاره‌ای به آن کرده باشد. پس توصیه می‌کنیم به منبع و مأخذ فیلم خود، در صورتی که اقتباسی است، حتماً وفادار بمانید.

۱۹ اولین نقطه ارتباطی فیلم با تماشاچی، تصویر است. اگر در کار عکاسی یا تصویربرداری تجربه و مهارت

باشید اگر فیلم شما دو دقیقه است، مبدا تیتراژ آغاز و پایان آن سه دقیقه طول بکشد. هرچه مدت زمان تیتراژهای آغازین و پایانی کمتر باشد، بهتر است. مثلاً اگر نویسنده، تدوینگر و فیلم‌بردار فیلم یک نفر است، فقط در یک تصویر نشان دهید که (نویسنده، تدوینگر و فیلم‌بردار: ...).

۱۵ توجه داشته باشید که مخاطب، مفهوم و نظر شما را از فیلم شما دریافت می‌کند یا خیر؟ به عبارت دیگر، در انتقال پیام خود موفق بوده‌اید یا خیر؟ البته بدون آنکه لازم باشد پس از پخش فیلم برای مخاطب توضیحی بدهید.

۱۶ خلاقیت در خلق آثار هنری بسیار ضروری است. اگر در فیلم شما (محتوا یا فرم) اثری از خلاقیت نیست، انتظار جذب مخاطب را نداشته باشید.

۱۷ اگر فیلمی برای شرکت در جشنواره یا مسابقه‌ای ساخته می‌شود، کارگردان باید به موضوع و هدف آن جشنواره یا مسابقه توجه و دقت داشته باشد تا فیلم مطابق با موضوع و هدف جشنواره تولید شود. از این رو توجه به موضوعات و اهداف جشنواره بین‌المللی فیلم رشد مهم است.

۱۸ توجه داشته باشید که فیلم‌سازی فعالیتی گروهی است نه انفرادی! لازم نیست در تولید فیلم خود شما همه‌کاره باشید؛ نویسنده، کارگردان، تصویربردار، تدوینگر و ... اگر این‌طور است، پس لطفاً فقط خودتان تماشاگر هم باشید. بنشینید و آن را ببینید.

۱۹ برای آثاری که به زبان محلی تهیه شده‌اند، وجود زیرنویس فارسی به خط درشت و خوانا الزامی است.

۲۰ این بار حرف اول را آخر می‌زنیم؛ اگر فیلم یا هر اثر هنری دیگری را برای کسب جایزه در جشنواره‌ها و مسابقات تولید می‌کنید، همین حالا برای همیشه خودتان را از عرصه هنر بیرون بکشید و بروید دنبال کار معلمی‌تان. هنرمندی که اثرش را برای کسب رتبه و جایزه خلق می‌کند، از همان آغاز محکوم به شکست است و هنر فیلم‌سازی نیز از این قاعده مستثنا نیست! موفق باشید. ■

کافی ندارید، حتماً برای تصویربرداری فیلم خود از یک فیلم‌بردار خوب دعوت به همکاری کنید. این کار زیاد سخت نیست. فیلم‌بردار فیلم شما می‌تواند یکی از دانش‌آموزان هنرمند کلاستان باشد که دوره فیلم‌برداری یا عکاسی را گذرانده است.

۱۵ برای تصویربرداری دور دوربین‌های غیرحرفه‌ای یا تلفن‌های همراهی را که تصویرهای خوبی ضبط نمی‌کنند، خط بکشید. سعی کنید یک دوربین خوب یا یک گوشی همراه خوب برای ضبط تصویرهای فیلمتان تهیه کنید.

۱۱ فیلم خوب می‌تواند بدون دیالوگ موفق باشد، ولی بدون موسیقی هرگز. پس حتماً برای فیلم خود موسیقی خوب و مناسب انتخاب کنید.

۱۲ اگر فیلم شما قرار است در قالب مستند تهیه شود، پژوهش حرف اول را می‌زند. بدون تحقیق و پژوهش فیلم‌برداری را شروع نکنید.

۱۳ برای هر فیلمی انتخاب عنوان و تیتراژ لازم و ضروری است. یک عنوان خوب و جذاب انتخاب کنید. (شاید این موضوع به نظر شما خنده‌دار بیاید، اما سال‌های زیادی است که فرهنگیان و دانش‌آموزان فیلم‌هایی به جشنواره ارسال می‌کنند که هیچ عنوانی ندارند!) پیشنهاد می‌کنیم تا حد امکان عنوان‌های تکراری برای فیلم خود انتخاب نکنید. به نظر شما تا به حال چند فیلم کوتاه با عنوان «به همین سادگی» ساخته شده است؟ بله درست است؛ زیاد!

۱۴ حداکثر عوامل فیلم را در حداقل زمان فیلم معرفی کنید. یعنی مراقب